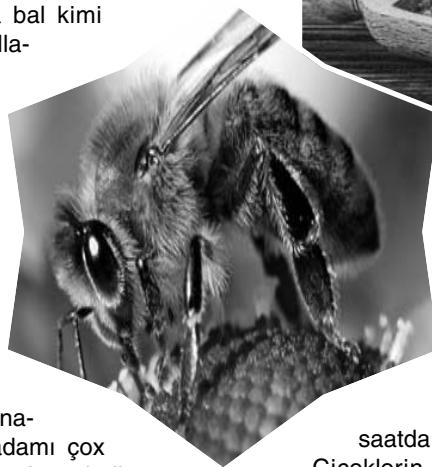

Bütün dünya hadiselerine rəqmən öz yolu ile ahəstəcə addimlayan füsunkar baharın ətrafdakı gözəllikləri ehətəsində bu günler bir musiqi adəmi ayaq saxlamağa, onu dirləməyə vadar edir. Bu musiqi sanki barmaqların notlarının üzərində hərəkətə bərdən zile qalxıb, bərdən bəmə enməklə təbiətin ucsuz-bucaqlılığında uzaqlaşır, yaxınlaşır. Ətrafdakı çıçəklərin bir-birinə qarışan rayihəsi bu musiqinin ifaçılarından "söhbət açır". Çünkü o ifaçıların həyatı bu rayihənin onları çiçəye çağırışı ilə başlar, kiçicik, sade daxmalarında bitər. Musiqi nə qədər gözəl olsa da, lakin ilk ağa gələn həmişə eşitdiyimiz bu söz olur: ari vizitisi. Yox, əsla vizitli deyil bu. Kim arıların səsini bələ adlandırmış görsən? Bu sözün ilk səslənməsi bələ, adamə xoş gəlmir, haradasa insanı narahat edən, başağrısı getirən bir səs təsirini bağışlayır. Nə qədər yanlış imiş, bununla əsla razılaşmaq olmaz. Axi bu səs vizitli deyil, gözəl bir musiqi əsəridir - balladadır. Adamalı kimi şipşirin gelən balladanın xorla oxunan nəğmə, musiqi ilə müşayiət olunub, dramatik oyunlar və rəqs-lərlə başa çatan bir xalq poeziyası nümunəsi olduğuna nəzər saldıqda bu janrı, bəlkə, ele arıllara istinadən yaradılması adamı çox düşündürür. Bəli, arıların balladasi, bal balladası... Ağacların, gülərin, çıçəklərin bu möhtəşəm simfonik orkestrin üzvləri, təbiətin özünü isə dirijoru olduğu, şövqə ifa olunan böyük bir musiqi bəstəsidir. Arıların zəhmət nağməsidir.

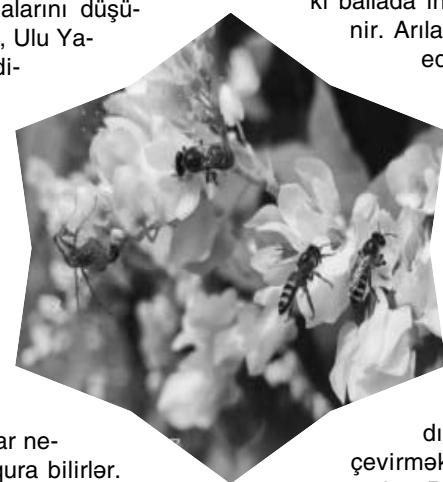
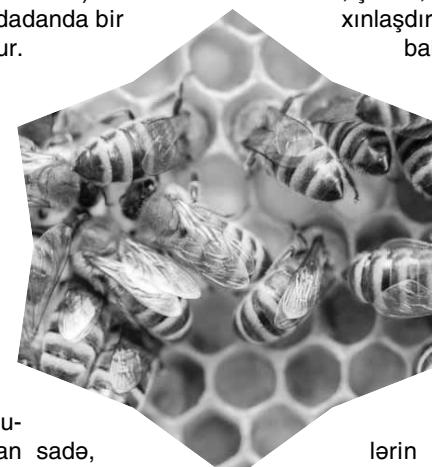
Bahar gəlişi ile qış boyu "evlərindən" bayırına çıxmayan arıları yeni həyata, təbiəti qoynuna səsleyir. Dünyanın ən kiçik, lakin ən zəhmətkeş, kiçicik can-cüssələri ilə "evlərində" yaratdıqları qayda-qanuna, gördük-ləri işin keyfiyyətinə, ortalığa çıxardıqları zəhmət bəhrəsinə görə bütün canlılardan üstün olan arılar isə bu çağırışla yeni iş mövsümüne başlayırlar. Budur, minlərlə arı güllü-çiçəkli çəmənlərdə, bağçalarda iş bəşindədir. Diqqətim bu kiçik canlılardan birinin səhərdən bəri çıçeyin üzərindəki mücadiləsində ilişib qalıb. Bu kiçik varlığın simasında milyonlarla arını Yer kürəsinə bəxş edən Ulu Yaradanın onlara əmrini xatırlayıram: "Dağlarda, ağaclarda və insanların qurduları çardaqlarda (evlərin damında, üzümlüklərdə) özüne evlər tik (pətəklər sal) Sonra bütün meyvelərdən yə və Rəbbinin sənə göstərdiyi yolla rahat, asanlıqla get!.. O arıların qarınlarından insanlar üçün şəfa olan müxtəliflər (ağ, sarı, qırmızı) bal çıxar. Şübəsiz ki, bunu da düşünüb dərk edənlər üçün bir ibret vardır!" Və bir də həmin arının simasında Yaradanın bu kiçicik canlısı siğdırıbildiklərini, onların fizioloji cəhətdən özlərindən dəfələrlə böyük varlıqlara faydalalarını düşünürəm. Düşünürəm ki, Ulu Yaradanın şüür bəxş etdiyi biz insanların bəzən 4-6 nəfər-dən ibaret ailələrimizdə yarada bil-mədiyimiz düzəni böyük ailələr şəklin-de yaşıyan, bir-birlərini yalnız qoxuları ilə tanıyan, hər birinin öz işi, əməyi olan, günləri sa-niyebsəniyə zəhmət hesablanan arılar ne-cə də gözəl şəkildə qura bilirlər. Bu bir arının timsalında milyonlarla arının yaranişını, yaşamını göz önnüne gətirirəm: onların yumurtadan çıxmalarını, bu yumurta qabıqlarını yenice çirtib həyata boyanan kiçicik vücutlarını, qısa bir za-

Arıların balladasi...

manda özlərindən böyük-lərdən aldıqları "təlim və təhsillə", sanki illərin zeh-metkeş olduqlarını düşü-nürəm. Budur, çıçəkdən-çıçəye o ince qanadlarını ahəstəcə titrətməklə uğuşular. Kiçicik canlıları ilə saniyədə 250 dövrə vurur, bir saatda 15 kilometr süretlə uça bilirlər. Çiçəklərin şirəsini topladıqca vücundlari ağırlaşır, lakin bu onların ucuş cəldiliyin mane ola bilmir. Bu bəbələcə varlıqların çıçəklərdən şirəni sormaq üçün dili, eşyalara toxunub qoxusunu duymaq üçün böyükçüqləri, özlərini qorumaq üçün neşərləri var. Həmin neşərlər insana toxunanda necə acı verir-sə, (Ulu Yaradanın hikməti ilə bu acıda da dərdlərə dərman, çare var) bu bədəndən axan baldan dadanda bir o qədər şirinlik duyulur.

Çiçəyin üzərindəki mücadiləsini tamamlayıb uçma-ğa başlayan bu arı-nın gedəcəyi ünvanı düşünürəm. Hə-yatları pətəkdən çıçəye, çıçəkdən pətəye qədər olan məsafəyə hesabla-nan arı hara gedə bilər ki? Təbii ki, pətəye - mənzilinə. Budur pətək Kənardan sadə, çox kiçik bir qutu kimi görünən bu mənzildə ən müasir texnoloji avadanlıqlarla işleyen böyük fabrik və zavodların gündəlik istehsal gücündən dəfələrlə artıq bir iş prosesi var. Bu proses təbii yolla, sadəcə, böyük zəhmətlə gerçəkləşir. Burada heç bir xammal kənardan alınmir. Nə mum, nə süd, nə şəker, nə də su Budur, bayaq-ki ballada indi pətəyin ətrafında səslənir. Arılar bədənlərindən mum ifraz edib şan hazırlanıcların əməyini tamamlamaq üçün pətəye can atırlar. O şanlıarda insanların etdiyindən fərqli şəkildə, metrsiz, xə-tkeşsiz, ölçüsüz, lakin çox böyük dəqiqliklə hazırlanıclar hücreləri öz nektarları ilə doldurma-ğa, çölün-çəmənin min bir dadda, etirdə olan çıçəklərindən topla-dıqlarını insan üçün nemətə çevirmek namine ilahi bir əmrlə uçuşurlar. Pətəkdə qızığın, bir o qədər də sirlə iş prosesi var: balı mumaya çevirənlər, mumdan şan düzəldənlər, şanı üfüqi, şaquli hissələrə bölenlər, hücrelər toxuyanlar Er-kək arılar, sürfə qoyub yeni minlərlə arının

dünyaya gəlməsini gözləyən ana arılar, dünyaya gələn "bacı-qardaşlarını" südlə qidalandıran bəsləyici arılar, təmizlik işləri görən arılar, işe tələsən işçi arılar, pətəyin keşiyini çəkən arılar...

Bəli, ölkəmizdə hər il keçirilen "Arıcılıq məhsulları - bal festivalı"nda gördüyüümüz çeşid-çeşid bal, bal məhsulları, sən demə, bax bax, minlərlə arının dəyişməz süjet xətti üzərindəki həyat tərzindən, zəhmətindən, bir də ki, yorulmadan səsləndirdikləri əmək balladasından hasil olmuş. Dadar-kən çıçək etri duyulan, nərgizi, bənövşəni, ərik, şaftali, alma çıçəklərini burnuna ya-xınlaşdırırmışsan kimi hiss olunan bal... Arıların balladasında da, çıçəye, etre, şireyə yönələn uçuşlarında da bu gözəl yurdumuzdan alıqları ilham, bu cən-nətməkanın onlara verdiyi güc, ruh duyulur.

Kiçik, lakin böyük hissəyyata malik bu varlıqlar təmiz, oksigenlə bol, güneşli havanı hiss etmədən pətək-dən bayira çıxarlar mı? Çiçəklərin etri, gül-lərin rayihəsini almadan uçuşalarmı? Bunlar ol-masa, heç arılar var ola bilmez. Onların gül-çiçəkli yerləri özlərinə məskən seçməsi-nin də, elə arıcılığın bu yerlərdə daha geniş kənd təsərrüfatı sahəsi kimi formalaşmasının və ildən-ile inkişaf et-məsinin səbəbi Yaradanın bəxş etdiyi bu füsunkar təbiət, əlveriş-li təbii-iqlim şəraitini, zəngin yem ehtiyatları bazasıdırsa, digər sə-bəb isə bu bəxşisi dəyərləndirənlərdir.

Arıcılığın inkişafı ilə bağlı imzalanan dövlət sənədlərinin - "Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi"nin, "Azərbaycan Respublikasında arıcılığın inkişafının stimullaşdırılması haqqında" Sə-rəncamın hədəfi ənənəvi arı cinslərinin yetişdirilmesi, arı ailələrindən yüksək məhsul götürülməsi, arıcıların dövlət maliyyə resursslarına çıxış imkanlarının genişləndirilmesi, arıcılıq məhsullarının ixracının stimullaşdırılmasıdır ki, bunlar artıq reallaşdır. Bu sahə üzrə müxtəlif tedbirlərin, o cümlədən bəy-nəlxalq və yerli əhəmiyyətli elmi-praktik

konfransları keçirilməsi, arıcılara yaradılan müabit şərait - sahibkarların pulsuz dərman preparatlari ilə təmin edilməsi, arıcılıqla məşğul olan təsərrüfat subyektlərinə kreditlərin verilməsi, arı yesiyi, çərcive (pətək) istehsalı sahəsinin yaradılması, arıcılıq təsərrüfatlarının fəaliyyətini əlaqələndirmək, arıcıların rastlaşıqları problemlərin vaxtında həlliinə nail olmaq son illər bu sahənin inkişafına səbəb olub.

Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən təşkil olunmuş statistik müşahidənin nəticələrinə görə 2024-cü ilə 30601 təsərrüfatda mövcud olan 579,0 min arı ailəsindən 5166,3 ton bal, 132,1 ton mum, 8,5 ton və-rəmum, 16,8 ton güləm və 239,3 kq arı südü əldə olunmuşdur. İstehsalçılar üzrə balın 1 kilogramının orta satış qiyməti 28,6 manat, mumun - 16,5 manat, vərəmumun - 109,7 manat, güləmin - 140,9 manat, arı südünün 1 qramının orta satış qiyməti isə 7,0 manat olmuşdur.

2023-cü ilə müqayisədə 2024-cü ilde arı ailələrinin sayı 3,1 faiz azalmış, bal istehsalı 13,5 faiz, güləm istehsalı 88,8 faiz artmış, mum istehsalı 23,5 faiz, vərəmum istehsalı 43,0 faiz, arı südü istehsalı 14,9 faiz, arıcılıqla məşğul olan təsərrüfatların hər birinə orta hesabla düşən arı ailələrinin sayı isə 2,4 faiz azalmışdır. Ari ailələrinin sa-yında və bəzi arıcılıq məh-sullarının isteh-salında azalma əsasən arı xəstəlikləri ilə əla-qədar olmuşdur.

Son illər tə-sərrüfat sahib-ləri arı ailələrinin sa-yında və bəzi arıcılıq məh-sullarının isteh-salında azalma əsasən arı xəstəlikləri ilə əla-qədar olmuşdur. Zəngəzur iqtisadi rayonla-rının ərazilərinə köçürürlər. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin məlumatına görə, 2023-cü ilin yaylaq möv-sümündə işğaldan azad olunmuş əraziləre 125 minə yaxın arı ailəsi aparılıb. Bu da öz növbəsində keyfiyyətli bal istehsalı ilə yanashı, məhsuldarlığın artırılmasına geniş im-kanlar yaradır.

..Çiçək, riyahə, musiqi, sevgi... Deyirler ki, bəl min bir dərdin dərmanıdır. Nə üçün? Nəzər salaq. Əgər dünyada tibbin üzünü ağ edən təbiətin min bir adlı bitkisindən, çıçəyində hazırlanın dərmanlardırsa, koma vəziyyetine düşən, ölümlə mücadilə edən insanı bəzi tanış qoxular yenidən həyata qatarırsa, xəstəliklər var ki, musiqi ilə çox effektiv müalicə olunursa və nə-hayət, dünyani sevgi xilas edirsə, bu dörd ünsürdən yaranan bal niyə də dərdlərin dərmanı olmasın ki?..

Və son olaraq Albert Eynşteyn deyirdi ki, "Əgər arılar yer üzündən yox olarsa, insanın, sadəcə, dörd il ömrü qalar. Ari ol-mazsa, tozlanma, bitki, heyvan və insan olmaz". Odur ki, bu bahar da arıların balladası ilə həyat öz gözəllikləri ilə davam edir

Mətanət Məmmədova

P.S. 20 May-Ümumdünya Arılar Gündündə arıların balladasını dinləməklə onların həyatımız üçün ne qədər əhəmiyyətli olduğunu bir daha anladıq. Və anladığca bal istehsalının artırılmasının da vacib olduğunu dərk etməliyik. Odur ki, bu sahənin inkişafı üçün əlimizdən gələni etməliyik. Cünki həyatımızda arı və bal əvəz olunmazdır...